

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. I. Nuspiam Scotus docuit, quempiam pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, sine præveniente Spiritûs sancti inspiratione, atque ejus adjutorio. Fortassis nec ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

CONCLUSIO I.

Nuspiam Scotus docuit, quempiam poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, sine praveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio. Fortassis nec uspiam docuit, posse dari actum Penitentiae moraliter bonum absque speciali auxilio Dei.

2. Reddit Auctor rationem quare statuit hanc Conclusionem

Fortè quis mirabitur insolitam hanc Conclusionem, & secum tacitis cogitationibus dicet: Quid mihi cum Scoto, docuerit hoc vel illud, non curo, sed volo explicationem & enucleationem Contritionis charitate perfectae, & usque intimam ejus notitiam, quam promittit titulus Sectionis.

Elogium doctrinae Scoti.

Promittit planè, nec negatur; sed meritò paulisper differitur (quamvis nec differatur) donec & usque Doctor Subtilis, cujus doctrinam in hoc opere sequimur, ab injuria vindicetur; ab injuria, inquam, gravissima, quae ab aliquibus censuratur, quasi Pelagianus, aut Semipelagianus, cum tamen doctrinae Scoti, ut alibi adhuc notavi, grave illud extet testimonium, quòd ejus libri absque ullo erroris navo usque in hanc diem in Oecumenicis Conciliis inviolati permanferint.

3. Cur aliqui censurent Scorum tamquam Pelagianum aut Semipelagianum.

Porro lapis offensionis, & petra scandali accepti, sunt verba quae hic subjicio ex lib. 4. Sententiarum dist. 14. q. 2. n. 14. Ad huius intellectum, sciendum, quòd peccator in peccatis existens, eodem modo quo dictum est in praecedenti questione a. 1. peccatum manere post actum, potest ex naturalibus cum communi influenza considerare peccatum commissum, ut offensivum Dei, & ut contra legem divinam, & ut aversivum à Deo, & ut impeditivum praeij, & ut induktivum supplicij, & sub multis talibus rationibus, & potest voluntas ipsum sub aliqua illarum rationum, vel sub multis illud peccatum sic consideratum detestari, & ille motus potest continuari & intendi ante infusionem gratiae. Potest etiam ista detestatio esse totaliter circumstantionata circumstantijs moralibus debitis: non est enim verisimile, quòd necesse sit propter peccatum istud remanens, actum quemcumque circa peccatum commissum esse defectivum in aliqua circumstantia morali. Iste autem motus dicitur Attritio, & est dispositio sive meritum de congruo ad deletionem peccati mortalis, quae sequitur in ultimo instanti alicuius temporis, in quo tempore ista Attritio duravit.

Nota specialiter illa verba: Ex naturalibus cum communi influenza. Ex quibus inferunt Adversarii: ergo voluntas, secundum Scotum, propriis viribus sine speciali auxilio Dei, potest elicere actum Penitentiae, ultimò dispositivum ad gratiam.

Respondeo negando Consequentiam. Ratio patebit ex dicendis; nec potuissent illam ignorare Doctores; si benigno oculo, sicut solent legere Divum Thomam, etiam legissent Doctorem Subtilem; statim quippe deprehendissent, ipsum loco citato tantum investigare an dispositio praevia informis sufficiat ad remissionem peccatorum; sic namque ait nu. 13. in principio: De secundo principali: scilicet an poenitere, ut actus virtutis, requiratur ad deletionem peccati, dico, quòd non ut actus unus determinata virtutis. Secundo, quòd non ut actus cuiuscumque virtutis genitus talis vel talis indifferenter. Et tertio, si ut actus simpliciter perfectè circumstantionatus, numquid ut formatus, vel sufficit ut informis?

Ad quam questionem in fine ejusdem numeri respondet hisce verbis: De tertio dico, quòd actum aliquem humanum requiri ad deletionem peccati, potest dupliciter intelligi: vel ut dispositionem praeiviam, vel ut concomitantem: primo modo sufficit actus informis, immo semper est informis, quia dispositio praevia ad peccati deletionem est semper sine gratia & charitate, à cuius solius inherencia, & inclinatione ad actum dicitur actus formatus. Secundo modo dico, quòd requiritur actus formatus: nam in illo instanti, in quo deletur peccatum, charitas mesl, & per consequens, si actus requiritur ut concomitans, & requiritur ut formatus.

Quando ergo numero sequenti Scotus asserit intellectum ex naturalibus cum communi influenza posse considerare peccatum ut offensivum Dei, & voluntatem peccatum sic consideratum posse detestari, per ly, Ex naturalibus cum communi influenza, tantum excludit gratiam habitualem, neutiquam verò speciale auxilium Dei, id est, gratiam actualem praevenientem ac concomitantem, quam alijs plurimis locis, quae breviter gratia omitto, agnoscit omnino necessariam ad opus bonum.

Quinimmo in illo ipso loco, qui allegatur, non obscure innuit necessitatem gratiae actualis, quando requirit detestationem, totaliter circumstantionatam circumstantijs moralibus debitis; nam una ex his est relatio in ultimum finem per virtutem charitatis, ipso teste 3. dist. 36. n. 26. ubi respondens ad auctoritatem D. Augustini lib. 4. contra Julianum c. 3. quòd non sunt verae & perfectae virtutes sine charitate, sic inquit: Potest dici quòd nulla virtus inclinat ad finem ultimum, nisi mediante illa (charitate) cuius est per se respectu finem ultimum; & ita si sola charitas respicit finem ultimum mediante charitate, aliae non erunt ad finem ultimum nisi mediante charitate.

Explicite dicitur Scotus

Quae sit virtus an dispositio praevia informis ad remissionem peccatorum

Respondet, dispositio nem praeiviam esse informem, concomitantem scilicet gratiam

Scotus per illa verba: Ex naturalibus cum communi influenza, tantum excludit gratiam habitualem

Offendit Scotum quòd nullus necessitatem gratiae actualis

Nulla virtus inclinat ad finem ultimum nisi mediante charitate

charitate, quatenus autem sunt quedam instrumenta perficiendi hominem, debent esse instrumenta ordinata ipsi ad finem ultimum, in quo est sua perfectio, & ideo sunt imperfecta sine charitate, sine qua non possunt se ordinare: tamen quia ista imperfectio non est eorum secundum propriam speciem, ideo qualibet eorum potest esse perfecta in sua specie absque charitate.

Pro tanto igitur dicuntur esse informes sine charitate, & formatae per charitatem, pro quanto charitas ordinat ipsas & earum fines in ultimum finem, quod ordinatio est ultima earum perfectio, licet extrinseca. Per hoc patet ad Augustinum, nam virtutes non sunt verae sine charitate, quia non perducunt ad beatitudinem.

Et ideo requirit Doctor ad remissionem peccatorum detestationem, totalem circumstantionatam omnibus circumstantiis moralibus debitis, tam intrinsicis, quam extrinsecis; indubie enim detestatio ultimò disponens ad justificationem, perducit hominem ad beatitudinem.

Attende quid dicat 4. dist. 14. q. 1. n. 19. Ad hoc quod dicitur de Iuda: Respondeo quòd non quocumque actus penitentiæ sufficit ad deletionem peccati.... sed oportet quòd sit actus ordinatus, & maxime ex circumstantiis finis, quæ prima est inter circumstantias actus moralis: Iudas autem non penituit cum ista circumstantia, id est, ex dilectione Dei.

Adde quod habet eadem dist. q. 2. n. 20. Et si arguitur contra hoc per auctoritates, quarum una est Augustini de Penitentia: Sine charitate in nobis esse non potest vera Penitentia. Et alia Augustini (vel quilibet est Auctor) de vera & falsa Penitentia: Cùm sit opus Dei fructifera Penitentia, inspirare eam potest quodcumque vult sua misericordia. Et ibidem de vera & falsa Penitentia, quòd sine amore Dei consequatur quis veniam, habet hoc pro inconvenienti; & eodem modo quòd vera Penitentia sit sine amore Dei.

Ista auctoritates omnes unam habent responsionem, quia Penitentia sive actus, sive virtus (id est habitus) non est vera quantum ad finem (extrinsecum) Penitentia attingendum sine charitate, & hoc est quòd dicit secunda auctoritas de Penitentia fructuosa. Penitentia enim (nota bene) absolute potest innasci ex naturalibus hominis, sed non fructifera, hoc est, serens fructum: imò ut fructuosa, est in ultimo instanti.

Quis credat Doctorem Subtilem in eadem quaestione manifestissime sibi ipsi voluisse contradicere, hic asserens Penitentiam fructuosam non posse innasci ex naturalibus, & n. 14. affirmans posse innasci ex naturalibus? Absit hoc cogitare de tanto Doctore.

Prosequitur autem: Sed ista tertia (auctoritas) quòd sine amore Dei nullus consequitur veniam, potest ibi accipi venia non tantum pro Penitentia, sed pro sine Penitentia; & ita communitur

dicimus, quòd per Penitentiam acquiritur venia, & illa venia est quando quis per gratiam acceptam ad amicitiam divinam.

Confirmantur jam dicta ex his, quæ scribit Scotus 4. dist. 20. q. unica n. 3. ibi: Cùm ergo opus sit non hominis sed Dei fructuosa Penitentia, inspirare potest eam (Deus) quodcumque vult sua misericordia. Et dist. 22. q. 1. n. 15. sic inquit: Ad primum concedo, quòd simpliciter maius beneficium divinum est conservare innocentiam, quam concedere post peccatum Penitentiam: unde maius beneficium contulit Deus sua Matri, quam Magdalena.

Ergo ex mente Scoti tam preservatio à peccato, quam Penitentia post peccatum est beneficium sive speciale donum Dei. Plura similia loca vide apud Hiquæum 4. dist. 14. q. 2. in suo Comment. a. n. 52. usque ad 75. Ex quibus facile constare poterit benigno Lectori, quantum Doctor Subtilis distet à Pelagianis & Semipelagianis, toto utique Cælo.

Neque prætereundum est, Scotum in eadem distinctione (ex qua desumunt Adversarii materiam calumniandi) q. 3. n. 2. assignare duplicem regulam Penitentia; unam naturaliter cognoscibilem, ut scilicet quòd de peccato est displicendum; aliam tantummodo notam ex revelatione, scilicet quòd peccatum est detestandum in quantum est offensivum Dei, vel in quantum aversivum à Deo &c.

Et infra n. 3. sic argumentatur: Sed ex dictis instatur, quòd Penitentia secundo modo (scilicet ut habens regulam ex Sacra Scriptura acceptam) non sit virtus acquisita; quia ad eius cognitionem requiritur aliquid supernaturale, illud non est virtus acquisita; sed Penitentia secundo modo est huiusmodi, quia notitia, quæ est eius regula, non est naturalis, cum sit tantum possibilis haberi ex revelatione: ergo &c.

Respondet autem non negando Minorem; sed Majorem dicens n. 5. Neque ex hoc quòd regula istius virtutis (Paupertatis evangelicæ, Castitatis &c.) est tantum ex revelatione vel fide nota, sequitur istam virtutem appetitivam non esse moralem. Et quibusdam interpositis: Sic supposita ista regula notã ex Evangelio, Penitentiam agere potest voluntas ex frequenter eliere actum conformem isti regula generare in se habitum inclinantem ad confimiles actus. Hæc ille.

Ergo non est verisimile quaestione præcedenti per illam particulam: Ex naturalibus cum communi influenza, voluisse excludere habitum aut actum fidei ab intellectu, sed nec gratiam revelationis, neque alia adjutoria tam intrinseca, quam extrinseca, in ordine ad talem considerationem per Ipsum necessaria; cùm etiam ibi agat, ut patet, de Penitentia secundo modo, scilicet ut habens regulam ex sacra Scriptura acceptam.

Sed dicit aliquis; habitus & actus fidei non sunt principia naturalia: ergo perperam Doctor

9.

Opus Dei speciale inspirare fructuosam Penitentiam. Scotus. Maius beneficium conservat innocentiam, quam concedere post peccatum Penitentiam; unde maius beneficium contulit Deus sua Matri, quam Magdalena.

10.

Duplex regula Penitentia naturalis & supernaturalis.

Scotus.

Obiectio.

Et infra n. 3. sic argumentatur: Sed ex dictis instatur, quòd Penitentia secundo modo (scilicet ut habens regulam ex Sacra Scriptura acceptam) non sit virtus acquisita; quia ad eius cognitionem requiritur aliquid supernaturale, illud non est virtus acquisita; sed Penitentia secundo modo est huiusmodi, quia notitia, quæ est eius regula, non est naturalis, cum sit tantum possibilis haberi ex revelatione: ergo &c.

11.

Solutio. Respondet autem non negando Minorem; sed Majorem dicens n. 5. Neque ex hoc quòd regula istius virtutis (Paupertatis evangelicæ, Castitatis &c.) est tantum ex revelatione vel fide nota, sequitur istam virtutem appetitivam non esse moralem. Et quibusdam interpositis: Sic supposita ista regula notã ex Evangelio, Penitentiam agere potest voluntas ex frequenter eliere actum conformem isti regula generare in se habitum inclinantem ad confimiles actus. Hæc ille.

12.

Obiectio. Sed dicit aliquis; habitus & actus fidei non sunt principia naturalia: ergo perperam Doctor

asserit, intellectum ex naturalibus posse sic considerare peccatum.

Solvitur.

Respondeo ad Antecedens cum distinctione, non sunt principia naturalia, ut naturale opponitur simpliciter supernaturali, concedo Antecedens; ut naturale opponitur speciali acceptationi charitatis, quae est forma virtutum, quae mediante deletur peccatum, & secundum quam opera fiunt digna vita aeterna, nego Antecedens. Itaque aliae virtutes omnes possunt dici naturales comparatae ad charitatem, quamvis alioquin aliquae absolute sint supernaturales comparatae ad agens.

Quomodo habitus & actus fidei possunt dici principia naturalia.

Scotus sub communi influentia comprehendit omnia media operandi supernaturaliter.

Consequenter sub communi influentia comprehendit Scotus omnia media operandi supernaturaliter, sive permanentia, sive transcurrentia, id est, tam habitualia quam actualia, quae in homine peccatore requiruntur ad perfectam Contritionem, de qua loco citato loquitur, ut patebit ex infra dicendis.

Rogas, quae ergo sit communis influentia?

Respondeo; quae datur secundum legem ordinariam divinae sapientiae & providentiae, iuxta exigentiam causae & operis, ac naturam motivi.

Dubitas quae sit illa lex? Dico, esse legem Evangelicam, quae includit spiritum & Auctorem gratiae, & reliqua media ordinata ad salutem hominis viatoris, puta fidem operantem per dilectionem, influxum capitis, nempe Christi, in membra per gratias actuales &c.

Et verò, sicuti lex est regula communis non respiciens casum particularem aut personam, immo lex Evangelica communissima, juxta illud Christi apud Marcum cap. ultimo v. 15. Euntes in mundum universum predicare Evangelium omni creaturae: ita quoque non immerito influentia, quae secundum ipsum datur, à Doctore Subtili appellatur communis, immo communissima dici possit.

Siquidem post Adae lapsum, Deus ita providit omnibus hominibus media sufficientia ad salutem, ut nulli ea neget, licet non omnibus det proximè sufficientia; ut nec omnino tempore remotè sufficientia, sed solum aliquando pro loco & tempore, sic tamen, ut si homo illis bene uteretur, daret ulteriora auxilia usque ad illud, quod proximè sufficeret.

Sincerissimè, inquit S. Prosper Resp. 2. ad object. Vincent. credendum atque profitendum est Deum velle, ut omnes homines salvi fiant. Siquidem Apostolus, cuius ista sententia est (1. Timoth. 2. v. 4.) sollicitissimè praecipit, quod in omnibus Ecclesiis piissime custoditur, ut Deo pro omnibus hominibus supplicetur: ex quibus quod multi percunt, perveniunt est meritum, quod multi salvantur, salvantis est Donum.

De hac sententia Apostoli ita scriptum repe-

Probatur ex S. Prospero.

De hac sententia Apostoli ita scriptum repe-

15.

rio apud Scotum 1. dist. 46. q. un. n. 3. Licet illud dicitur Apostoli possit exponi de distributione accommodata pro omnibus, qui salvi fiunt, tamen melius possit exponi de voluntate antecedente sic, id est, vult omnes homines salvare, & salvos fieri, quantum scilicet est ex parte & sui, & voluntate sua antecedente, pro quanto dedit eis dona naturalia, & leges rectas, & adiutoria communia sufficientia ad salutem.

Sicut de Rege statuente bonas leges & praefigente ministros ad custodiam istarum legum, possit dici, quod vult omnes subditos suos pacifice vivere & quiete: & tamen si videret aliquem tribulari iniuste, non statim oporteret, quod Rex intramitteret se ad faciendum illum quiete vivere, nisi devolveretur causa ad ipsum per querimoniam de facto: ergo vult quidem iste quemlibet pacifice vivere & quiete antecedenter; non tamen vult quemcumque immediatè ita vivere.

Ita dico in proposito, quod est Deus non habeat voluntatem beneplaciti ad ipsum salvandum, tamen vult isti illa adiutoria communia antecedentia ad salutem omnium, quibus iste etiam potest sufficienter bene vivere & salvari. Quis autem prudenter cogitare potest, Scotum sub illis adiutoris communibus non comprehendisse gratias actuales?

Constat sanè sine illis non posse quempiam sufficienter bene vivere & salvari. Hoc liquet deo propitiantes & predicare debemus & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea aut diligere Deum sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum est possit, nisi gratia eum & misericordia divina praeveniret. Ita Conc. Araul. II. c. 25.

Et capite 7. sic statuit: Si quis per naturae vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare ut expedit, aut eligere, sive salvari, id est, Evangelicam praedicationem consentire posse confirmat, absque illuminatione & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo & credendo veritati, haeretico salutaris spiritus, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere: Et illud Apostoli: Non quod idonei sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.

Porro illam sufficientiam esse communem, & ideo meritò à Scoto fuisse appellatam communem influentiam, clarissimè testatur S. Prosper per lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 25. his verbis: Sive igitur novissima contemplantur saecula, seu prima, seu media, rationaliter & pie creditur, omnes homines salvos fieri Deum velle, semperque voluisse, & hoc non aliunde monstratur, quam de his beneficiis, eaq; providentia Dei, quam universis generationibus communiter atque indifferenter impendit: Fuerunt enim ac sunt huiusmodi dona ita generalia, ut per ipsorum testimonia, ad querendum verum Deum possent homines adjuvari, quibus donis auctorem suum per omnia saecula protestantibus, specialis gratia largitas superflua est.

Scotus explicat illa verba: Pater vult omnes homines salvos fieri.

18. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est.

19. Quod peccatum est in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

20. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

21. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

22. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

23. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

24. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

25. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

26. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

27. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

28. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

29. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

30. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

31. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

32. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

33. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

34. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

35. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

36. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

37. Inconveniens est peccatum in quantum peccatum est, non potest esse bonum.

Epist. pauca: Deo autem placuit, & hanc gratiam specialem) multis iribuere, & illam (benignitatem five gratiam generalem) à nemine subtrahere, ut ex utraque appareat non negatione universitatis, quod collatum est portioni, sed in alio pravaluisse naturam. Ubi cum audis, gratiam specialem multis tribuere, cogita quòd & ipsa sub nomine communis influentiae veniat intelligenda, & non tantum gratia generalis.

Appositi D. Augustinus lib. 1. Retract. c. 25. Quod dixi: Gratiam esse in remissione (aliàs dimissione) peccatorum, pacem verò in reconciliatone Dei. Vnicuique hoc dixi, non sic accipiendum est, ac si pax ipsa & reconciliatio non pertinere ad gratiam generalem: sed quòd specialiter nomine gratia remissionem significaverit (Apostolus in Epistola ad Rom.) peccatorum. Sicut legem & specialiter dicimus, secundum quod dictum est: Lex & Prophetæ, & generaliter, ut in ea sint & Prophetæ.

Sic ergo in presenti Doctor noster nomine communis influentiae comprehendit omnia dona per se necessaria ad detestandum peccatum, sicut oportet, ut iustificatio gratia conferatur, quæ dona generalia sunt; tum quatenus cadant sub lege & providentia ordinaria, tum respectivè ad supposita, quibus conceduntur, ut sunt electi, vel alii, quibus Deus præbet iustificationem pro tempore, quam ipsi peccantes deserunt: tum etiam quia non eodem modo contingit vocatio hominis ad Penitentiam, five detestationem suorum peccatorum, sed ex variis motivis virtutum.

Hinc illud S. Prosperi cap. 14. contra Colatorem: Quis perspicere aut enarrare possit, per quos effectus visitatio Dei animum ducat humanum, ut que fugiebat, sequatur; que oderat, diligat; que falsitatem, ejuratur; ac subito commutatione mirabilis, que clausa ei fuerant, sint aperta; que onerosa, sint levia; que amara, sint dulcia; que obscura, sint lucida? Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis prout vult &c. 1. Cor. 12. v. 11.

Denique hæc dona dici possunt communia seu generalia tam denominatione à causa principali agente, quàm etiam meritoria, quæ sunt causæ universales salutis omnium hominum.

Nam Deus misericors (utor verbis D. Augustini lib. de Catech. rudibus c. 26.) volens homines liberare, si sibi ipsi non sint inimici, & non resistant misericordie Creatoris sui, misit Unigenitum Filium suum. ut quemadmodum per unum hominem, qui primus factus est, id est, Adam, mors intravit in genus humanum. sic per unum hominem, qui etiam Deus est Dei Filius, Iesum Christum, deletis omnibus peccatis præteritis, credentes in eum omnes in vitam æternam ingrederentur.

Igitur quemadmodum peccatum primi parentis rectissime appellamus peccatum commune, & per consequens influxum Adami in

omnes homines, influentiam communem; ita etiam rectè Scotus gratiam Christi, & influxum ejus per gratias actuales necessarias ad veram Penitentiam, vocavit influentiam generalem seu communem.

Ecce ratio nominis, id est, cur dicatur communis influentia; quamvis alioquin gratia efficacax penitendi respectu ejus, cui conceditur, sit specialis benevolentia, ut docet Scotus 4. dist. 22. q. 1. n. 14. ibi: Quanto aliquis recipit ab alio beneficium sibi magis indubitum, tanto sibi magis tenetur lege gratitudinis, etiamsi beneficium receptum sit minus; & per consequens magis si beneficium est æquale: sed existenti in peccato mortali, nullus est Deus debitor, nisi pœna; igitur si sibi gratiam confert, hoc erit donum maxime gratuite & liberaliter datum &c.

Ex his facillimè intelligi potest Scotus, & explicari Catholicè, quando 3. dist. 25. q. 2. n. 2. dicit: Eisdè quòd requiratur motio positiva voluntatis (ad actum supernaturalem fidei) etiam sufficit voluntas ad sic movendum in puris naturalibus. Ex quibus verbis Suarez disp. 6. de fide sect. 7. probat Scotum non longè distare à sententia Semipelagianorum, qui initium salutis, id est, voluntatem credendi, docebant esse positam in viribus liberi arbitrii.

Verùm hic Auctor sicut in aliis, ita & in hoc turpiter allucinatus est; quippe non expendit, uti debuit, responsum intelligendam esse conformiter ad questionem; quæstio autem proposita erat: Utrum, ut fides sit in intellectu, necesse sit aliquem habitum infusum esse in voluntate. Quando itaque Scotus respondet: Sufficit voluntas in puris naturalibus, nemo non videt per ly, in puris naturalibus, solum excludi habitum infusum voluntatis; minimè autem actuale auxilium gratiæ, quod Semipelagiani negabant necessarium ad voluntatem credendi.

Vides quàm longè distet Scotus à sententia Semipelagianorum? Unde pro ratione sui dicti subjungit continuò Doctor: Quia positò vero supernaturali presente intellectui, possit voluntas movere intellectum ad intelligendum illud, dummodo in intellectu esset habitus inclinans intellectum in illud, sicut est in proposito, et id in voluntate non sit similis dispositio, scilicet habitus supernaturalis; ut significat verbis immediatè subsequentiibus, quæ sic sonant: Et ad Secundum, quando dicitur, quòd principale agens debet esse dispositum: dico, quòd sicut in instrumento artificiali sufficit acuties, ad hoc quòd virtus motiva moveat ipsum ad sciendum, nec requiritur similis dispositio in principali movente, vel dispositio illi proportionata, scilicet in virtute motiva; ita hic, ad hoc, quòd voluntas moveat intellectum ad credendum credibile, sufficit dispositio intellectus (puta habitus supernaturalis, vel auxilium physicum supplens ejus vicem) & non est necessarium supernaturalem dispositionem proportionalem illi (videlicet habitum super-

peccatum commune: ita gratia Christi gratia commune.

21. Gratia efficacax penitendi est specialis benevolentia.

22. Quomodo voluntas in puris naturalibus possit movere ad actum supernaturalem fidei, Scotus dicit: Sicut dicit Suarez.

Per ly in puris naturalibus solum excluditur habitus infusus voluntatis, non motum ad credendum.

23. Hinc Scotus longè distat à sententia Semipelagianorum.

In causa principali non requiritur illa dispositio que est in instrumento.

supernaturalem vel auxilium physicum superplens ejus vicem) ponit in voluntate.

Itaque nisi per fas ac nefas velimus cogere Scotum ad Semipelagianorum classem (quod proflus indignum est Christiano animo, ex quo semper oriri deberet, ut Christianos Doctores in meliorem partem interpretantes, ab omni cum hereticis consensione, quantum fieri posset, vendicare conatemur) tam longè ab iis distidet, quam ipse Suarius, & quicumque alius Catholicus Auctor.

24. Proponitur sententia Doct. Angelici.

Non videtur necessarium ponere gratiam, que inclinet liberum arbitrium ad volendum.

Ad eliciendum actum conversionis sufficit liberum arbitrium.

25. Duplex acceptio gratia ex D. Thoma.

Næ ipse Doctor Angelicus haud multùm dissimiliter loquitur 2. dist. 5. q. 2. in corpore: Respondeo dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio; quidam enim dicunt quòd ad conversionem meritoriam exigitur duplex gratia. Vna gratum faciens, qua informat conversionis actum, & meritorium reddit. Alia gratis data à qua elicitur substantia actus, & que liberum arbitrium inclinat ad volendum. Sed istam gratiam ponere non videtur necessarium, nisi ipsa libertas arbitrii gratia dicatur, que procul dubio nobis à Deo est, vel aliqua occasiones, que quandoque dantur hominibus à Deo ad conversionem, ut instructio legis, & castigatio ad humilitatem, & alia hujusmodi, sine quibus tamen possibile est gratiam consequi; quia si homo facit quod in se est, Deus dat ei gratiam. Ad hoc autem faciendum, non exigitur aliquid aliud. Illud enim ad quod non potest per se liberum arbitrium, non est in homine ut faciat illud; illud enim in nobis esse dicitur, cuius nos dominus sumus. Unde positio ista implicat contradictionem, dum posuit quòd ad faciendum illud, quod in nobis est, liberum arbitrium non sufficit.

Et ideo, inquit S. Thomas, aliter est dicendum, quòd ad eliciendum actum conversionis, sufficit liberum arbitrium, quòd se ad habendam gratiam, per hunc actum preparat & disponit: sed efficacia conversionis ad meritum, non potest esse nisi per gratiam: unde unus & idem motus est conversionis liberi arbitrii, in quo gratia infunditur, qui est dispositio ad gratiam, secundum quod exiit à libero arbitrio, & meritorium secundum quod gratia informatur.

Eadem loquendi methodo utitur idem Doctor 2. dist. 28. q. 1. a. 4. in corp. Respondeo dicendum, quòd gratia dupliciter potest accipi, vel quòdcumque excitativum voluntatis exhibitum homini ab ipsa divina providentia, quæ omnibus rebus gratis impendit ex sua bonitate ea, quæ ipsi conveniunt, vel aliquòd donum habituale in anima receptum, quòd gratis à Deo confertur.

Si ergo primo modo accipitur gratia, nulli dubium est, quòd homo sine gratia Dei non potest se preparare ad habendam gratiam gratum facientem &c. Si autem accipitur gratia pro aliquo munere habituali anime infuso, sic duplex est opinio. Quidam enim dicunt, quòd nullus potest se ad gratiam gratum facientem preparare, nisi per aliquòd lumen mentis infusum, quòd est donum gratia gratis date. Istud autem non videtur conveniens. &c.

Et ideo alii consentiendo dicimus, quòd ad gratiam gratum facientem habendam ex solo libero arbitrio se homo potest preparare; faciendo enim quòd in se est, gratiam à Deo consequitur: hoc autem solum in nobis est, quòd in potestate liberi arbitrii constitutum est.

Quid vobis videtur benigne Lector? Nonne si Scotus ita loqueretur Pelagianismi, aut Semipelagianismi insimularetur? Et tamen omnes in meliorem partem interpretantur D. Thomam, idque jure meritissimo: sed, quòd uni conceditur, alteri non debet negari.

Quocirca, ut ad primum propositum, unde paululum defleximus, revertamur: dico rursum, nupsiam Scotum docuisse, quempiam peccare posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio; bene sine concursu efficiente physico gratia justificationis, ut latius offendit Conclusio 14.

Venio ad secundam partem præsentis Conclusionis, & assigno loca in quibus Scotus videtur admittere actum Penitentia moraliter bonum absque speciali auxilio Dei. Primus fit 4. dist. 14. q. 2. n. 20. circa finem: Penitentia (inquit) absolute potest immasari ex naturalibus hominis, sed non fructifera.

Secundus eadem dist. q. 3. n. 2. ubi assignat duplicem regulam Penitentia; unam naturaliter cognoscibilem, ut scilicet quòd de peccato est displicendum: Et ista (inquit) esset nota intellectui angelico, si fuisset Angelus visor post primum peccatum commissum, & per consequens potuisset habere aliquòd in voluntate correspondentem motum illi regula ad actum vindicandi vel displicendi: & ista Penitentia sicut & regula eius, potest esse in omni statu uniformis; quia si non desiceret cognitio naturalis conveniens naturæ humanæ, potest pro quocumque statu devenire in cognitionem istius regulae, & per consequens agere habere in voluntate aliquid inclmans proportionabiliter isti regula.

Sed reverà hic locus parum urget: nam illa regula Penitentia dicitur naturalis à Scoto, quia non proponitur nobis sub motivo revelationis; distinguitur enim contra supernaturalem, id est, tantummodo notam ex revelatione; cum quo tamen bene stat, quòd utraque non cognoscatur sine speciali auxilio Dei; licet quippe, secundum communem sententiam, homo lapsus viribus suis cum generali concursu, pertinente ad donum creationis, possit cognoscere multas veritates naturales tam speculativas, quam practicas, non tamen omnes.

Consequenter Penitentia in voluntate, correspondens isti regulae, ex hoc solo dicitur naturalis, quia est ex motivo naturaliter cognito, id est, non proposito per revelationem; non verò quòd illa habeatur sine gratia excitante, & adjuvante, aut speciali auxilio, si est Penitentia proprie dicta, & detestatio peccati

Ad habendam gratiam justitiam causam peccati sic homo preparare ex solo libero arbitrio.

26.

Nupsiam Scotus docuisse, cuius benevolentiam non gerant, tere potest ut oportet ad justificationem sine gratia ex. tualis.

27. Assignantur loca in quibus Scotus videtur admittere actum Penitentia moraliter bonum absque speciali auxilio Dei. Primus fit 4. dist. 14. q. 2. n. 20. circa finem: Penitentia absolute potest immasari ex naturalibus hominis, sed non fructifera.

28. Explicatur secundus locus.

Penitentia; aliqui dicunt naturalis, quia est ex motivo naturaliter cognito.

con-

concepta ex motivo honestatis, etiam in genere. Ita Hiquaeus in Commentario suo ad illum locum n. 25.

Ad primum locum nescio quid responderet ille Auctor. Responderet, inquis, Scotum per hanc Ex naturalibus, solum excludere habitum charitatis, sive gratiam iustificantem, quae est fructus Penitentiae, ut sensus sit: Penitentia absolute potest innasci ex naturalibus hominis, id est, ex viribus liberi arbitrii cum gratia Dei actuali excitante & adjuvante, sed non fructifera, id est, non Penitentia simul sumpta cum suo fructu; quoniam fructus ejus, qui est gratia iustificans, a solo Deo intunditur.

Sed contra est, quod sic minus proprie accipitur Penitentia fructifera, quae in rigore videtur significare Penitentiam, quae nata est fructificare, praescindendo ab ipso fructu, id est, quae proxime disponit ad justificationem pro illo priori instanti natura; in quo nondum intelligitur ipsa iustificatio posita. Sic enim ager aliquis dicitur frugifer, etiam antequam fructus producat, à potentia videlicet suo tempore fructus producendi.

Quidquid sit de his duobus locis, certum est Doctorem nostrum admittere actus virtutum moraliter bonos, tamen si per charitatem non referantur in ultimum finem. Verba ejus nimis clara habes supra in hac Conclusionem ex 3. dist. 36. n. 26. ubi docet virtutes morales esse perfectas in sua specie absque consortio charitatis: ergo similiter actus illarum virtutum.

Adde quod habet eodem libro dist. 33. n. 21. Si dicitur, inquit, ille habitus non erit ratio referendi in Deum, igitur non erit rectus; quia actus eius videtur frui bono creato: Respondeo, habitus inferior non habet de se actum habitus superioris; charitas autem, quae est habitus superior, habet referre hunc actum immediatè in Deum: nullus igitur alius habitus habet propriè ex se sic referre, sed tantum habet ex se suum actum proprium diligendi hoc bonum, quod bonum debet ulterius referri per charitatem.

Nec ex hoc sequitur, quod inferior sit malus, nec quod sit principium fruendi bono creato; quia etsi non referat, tantum negativè fruendo, tamen non contrariè, scilicet repugnando frui recto, & hoc non est frui, quia frui non tantum includit non referre negativè, sed oppositum eius, quod est non referre contrariè, scilicet uti.

Igitur secundum mentem Scoti, actus virtutis moralis, v. g. castitatis, elicitus sine positivo ordine seu relatione ad Deum, praesens propter talem bonitatem, convenientem mihi secundum propriam rationem, est actus moraliter bonus, tamen non perducit ad beatitudinem.

Quomodo possunt intelligi omnes auctoritates D. Augustini, quae adferuntur ab aliqui-

bus in contrarium, ut ostendo ex eodem auctoritates S. Doctore lib. 4. contra Jul. c. 3. circa finem: Aut certe quantam saltem concedis opera infidelium, quae tibi eorum videntur bona, non tamen eos ad salutem sempiternam regnumque perducere: scito nos illud bonum hominum dicere illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine Dei gratia, quae datur per unum mediatorem Dei & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad aeternum Dei donum regnumque perducere.

Omnia prorsus cetera, quae videntur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi virtutes verae, videantur opera bona, & sine ullo facta peccato. Quod ad me pertinet, hoc scio, quia non ea facit voluntas bona. Voluntas quippe infidelis atque impia non est bona. Dicantur secundum te huiusmodi voluntates arbores bonae, sufficiunt quod apud Deum steriles sunt, ac per hoc non bonae. Sunt inter homines fructuose, inter quos sunt & bonae te (intelligit Julianum) Auctore, te landatore, si vis, etiam plantatore. Dum tamen illud velis nolle obtrineam, quod amor mundi, quo quisque amicus est huius mundi, non est à Deo; amorque, fructu di quibuscumque creaturis sine amore Creatoris (id est, constituendi ultimum finem in creaturis) non est à Deo. Amor autem Dei quo pervenitur ad Deum, non est nisi à Deo Patre per Iesum Christum cum Spiritu Sancto. Per hunc amorem Creatoris bene quisque utitur etiam creaturis. Sine hoc amore Creatoris, nullus quisquam bene utitur creaturâ. Hoc ergo amore opus est, ut opus beatificum sit.

En quanta consonantia inter Divum Augustinum & Doctorem Subtilem! Cumque haec verba sint quasi compendium totius doctrinae illius capitis, perperam ex illo colligunt Adversarii, nullam esse veram virtutem sive habituales, sive actuales, veram, inquam, in sua specie, seu essentialiter, sine consortio charitatis habituales aut actualis.

Sanè Magnū P. Augustinum ibi tantummodo loqui de virtute meritoria vitae aeternae, mihi certissimum sit ex his verbis, quae ibidem lego: Quando ergo tolerabilis illas, quas dicit, in impiis esse virtutes, divino muneri potius, quam eorum tribueres tantummodo voluntati: licet ipsi hoc nesciant, donec si ex illo sunt praedestinatorum numero accipient spiritum, qui ex Deo est, ut sciant quae à Deo donata sunt eis. Sed absit ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit iustus. Absit autem ut sit iustus verè, nisi vivat ex fide; iustus enim ex fide vivit. Quis verò eorum, qui se Christianos haberi volunt, nisi soli Pelagiani, aut in ipsis etiam forte tu solus, iustum dixerit infidelem, iustum dixerit impium, iustum dixerit diabolo mancipatum?

Vides quomodo Sanctus Pater neget veras virtutes non solum in infidelibus, sed in omnibus, qui non sunt verè iusti, id est, qui existunt in peccato mortali? Cur hoc, nisi quia

auctoritates D. August. de actu merito vitz aeternae.

Quodnam opus bonum.

Arbor sterilis apud Deum non est bona.

Sine amore Creatoris nullus bene utitur creaturis.

33. Virtutes infidelium potius divino muneri, quam eorum voluntati tribuentur.

Vera virtus nisi in iusto esse non potest.

quia status gratiae requiritur ad meritum condignum vitae aeternae?

33. De qua iustitia loquitur S. Aug.

Si dixeris, Augustinus intelligit iustitiam inchoatam; contrarium palam fit ex illis, quae post aliquot lineas subiunguntur: Quomodo, inquit, est in eis vera iustitia, in quibus non est vera sapientia? Quam si evitauerimus, nihil erit causa, cur eos non ad illud regnum pervenire dicamus, de quo scriptum est: Concupiscentia sapientiae deducit ad regnum. Ac per hoc Christus gratis mortuus est, si homines sine fide Christi ad fidem veram, ad virtutem veram, ad iustitiam veram, ad sapientiam veram, quaecumque re alia, quaecumque ratione perveniunt.

Si per naturam voluntatemque iustitia gratis mortuus est Christus. Gal. 2. v. 21.

Prorsus sicut de lege verissime ait Apostolus: Si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est; ita verissime dicitur: si per naturam voluntatemque, iustitia (quae perducit ad beatitudinem) ergo Christus gratis mortuus est. Si per doctrinas hominum quascumque iustitia: ergo Christus gratis mortuus est. Per quod enim vera iustitia, per hoc etiam regnum Dei; Deus namque ipse, quod absit, erit iniustus, si ad eius regnum verus non admittitur iustus, cum & ipsum eius regnum iustitia sit, quemadmodum scriptum est: Non est regnum Dei esca & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium.

Rom. 14. v. 27.

Porro si veram iustitiam non habent impii, profecto nec alias virtutes comites eius & socias: quia cum non ad suum referuntur Auctorem dona Dei, hoc ipso mali his utentes efficiuntur iniusti, si quas habent, veras non habent, ac per hoc nec continentia, sive pudicitia vera virtus est impiorum. Jam autem iustitia solum inchoata non sufficit ad capescendum regnum caelorum, sed secundum omnium sententiam requiritur iustitia perfecta, scilicet gratia sanctificans.

34. D. August. videtur tantum admittere veras virtutes in illis qui sunt vere iusti.

Igitur admittit Augustinus veras virtutes in illis tantum, qui sunt vere iusti, id est, quibus Deus faceret injuriam, si eos non admitteret ad regnum caelorum. Et vero qui isti alii quam habentes gratiam sanctificantem? Siquidem per illam solum homo ex iniusto fit iustus, & ex inimico amicus, ut sit haeres secundum spem vitae aeternae. Et tamen quis sanae mentis potest dubitare, quin, etiam secundum Divum Augustinum, Fides, quam homo impius disponitur ad iustitiam, similiter Spes, Charitas, Penitentia, quis, inquam, catholicè dicere potest, huiusmodi actus non esse veras virtutes, ex hoc praecise quod non sint in homine iusto?

Si quis dixerit opera omnia, quae ante iustificacionem sunt, quaecumque ratione facta sint, vere esse peccata, vel odium Dei mereri &c. anathema sit. Ita Tridentinum sess. 6. can. 7. Et can. 8. Si quis dixerit gehenna metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis delendo confugimus, vel

à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere; anathema sit.

Hic ergo non potest esse sensus Sanctissimi Praesulis, cujus doctrinam in materia de Gratia servat Romana Ecclesia. Quis ergo? Continentiam v. g. impiorum non perducere ad beatitudinem. Disputat quippe contra Julianum, qui, teste Augustino ibidem, admitteret in hominibus impiis actus non tantum essentialiter bonos, sed etiam meritorios vitae aeternae.

Hec sunt verba Juliani apud Augustinum: Cunctarum origo virtutum in rationabili animo sita est, & affectus omnes, per quos aut fructuose, aut sterilitur boni sumus, in subiecto sunt mentis nostrae, prudentia, iustitia, temperantia, fortitudo. Horum igitur affectuum vis, cum insit omnibus naturaliter, non tamen ad unum finem in omnibus proferat: sed pro iudicio voluntatis, cuius nutu servantur, aut ad aeterna, aut ad temporalia diriguntur. Quod cum sit, non in eo quod sunt, non in eo quod agunt, sed in eo solo variant, quod merentur. Nec nominis sui igitur possunt, nec generis sustinere dispendium, sed solum quod appetiverunt praemii, aut amplitudine distantur, aut exultate frustrantur. Id est (inquit S. August.) terrenorum commodorum fructu, non caelestium praemiorum.

Unde, interrogat Julianus: Erunt ergo in damnatione sempiterna, in quibus erat vera iustitia? Respondet autem S. Doctor: O vocem impudentiam maiore praecipitem! Non erat, inquam, in eis vera iustitia (quae scilicet posset liberare à damnatione sempiterna) quia non actibus, sed sensibus pensantur officia.

Ex his & similibus, quae ibidem loquitur Augustinus, nimis clarè patet, ipsum ad summum negare virtutes sine charitate, id est, sine aliqua relatione in Deum, perducere ad beatitudinem. An autem dentur actus moraliter boni sine speciali gratia Christi, ibi expressè non disputat; quamvis insinuet virtutes, si quae in impiis sint, potius divino muneri, quam eorum tantummodo voluntati esse tribuendas.

Sanè neque ex Scriptura, neque ex auctoritate, nec ex ratione convincitur, humanum arbitrium per primum peccatum ita inclinatum & attenuatum fuisse, ut nullum opus bonum propriis viribus possit elicere. Non ex Scriptura, quae enim illa esset? Certè si aliqua, haec foret: Sine me nihil potestis facere. Joan. 15. v. 5. Quam tamen Concil. Araus. II. can. 7. explicat (ut supra vidimus) de opere bono, quod ad salutem pertinet vitae aeternae. Et Milevit. can. 5. de opere fructuoso dicens: De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: Sine me difficultus potestis facere; sed ait: Sine me nihil potestis facere.

Quian-

Quantum ad rationem, illa magis probat oppositum; quippe ad opus bonum morale nihil aliud requiritur ex parte intellectus; quam cognitio bonitatis moralis, ex parte autem voluntatis profectio ejusdem bonitatis propter seipsam; qua autem apparentia veri negatur talis cognitio viribus intellectus, vel talis profectio viribus voluntatis? Præsertim cum bonum honestum quandoque conducatur ad vitæ commoditatem, aut etiam consonum sit sensualitati, v. g. reddere debitum conjugale.

Ita in terminis docet Seraphicus Bonaventura 2. distinct. 28. a. 2. qu. 3. Exscribo ejus verba, quoniam hanc difficultatem pulcherrime explicat: Respondeo; ad prædictorum intelligentiam est notandum, quod opus aliquod tripliciter potest dici bonum. Vno modo dicitur ali- quod bonum simpliciter, & hoc est bonum quod est ordinatum in finem; & tale est bonum quod est meritum, & in huiusmodi bonum non potest liberam arbitrium lapsum absque auxilio gratia gratum faciens.

Secundo modo aliquid dicitur bonum, ex hoc quod aliquo modo de congruo disponit ad bonum, & tale est bonum quod fit extra charitatem, nihilominus tamen cum recta intentione; & in tali non potest liberam arbitrium absque munere gratia gratis dari, per quod illuminetur, & dirigatur & excitetur, ut velit facere aliquid quod sit Deo placitum. Et quod ad hoc sit munus gratia necessarium, expresse innuitur Sap. 8. ubi dicitur: Scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat sapientia, scire cuius esset hoc donum. Unde non est parvum donum gratia cognoscere ipsum munus gratia; & cognoscere quod sine gratia homo salvari non potest.

Tercio modo dicitur aliquid bonum, quia in finem est ordinabile, & habet aliquam ordinationem intra se, sive ex transitu super naturam debitam, sicut parere esurientem; sive ex debita circumstantia superaddita, videlicet cum hoc facit cum exigat tempus & locus & opportunitas. Ad illud autem genus boni complendum, est gratia gratis data sit necessaria ad hoc quod fiat facilius; circumscripto tamen omni munere gratia, & libero arbitrio relicto in puri naturalibus per naturale indicatorium & instinctum posset in tale bonum Dei sibi cooperante, sicut cooperatur alijs creaturis. Nam sine primo agente nullum agens potest agere, sicut suo loco infra manifestabitur, cum agatur utrum omnis actio sit a Deo.

Ad præsens autem tantum dixisse sufficiat, quod liberam arbitrium sola Dei cooperatione absque aliquo munere gratia, licet difficulter potest exire in aliquid bonum morale; per illud tamen nec disponitur ad gratiam, nec ad gloriam, quia non est ad primum ordinatum, sed tantum ordinabile, & istud concludunt rationes ad primam partem inducæ, & ideo concedenda sunt. In bo-

num autem quod dicit ad bonum perfectum sive merito congrui, sive merito condigni, non potest absque auxilio Dei, sicut expresse dicunt auctoritates Sanctorum ad contrarium adductæ, & sic omnes intelligenda sunt.

Et quod isto modo debeant intelligi, planum est; nam si liberam arbitrium in solis naturalibus suis relinquatur, adhuc remanebit ei rationis iudicium, per quod cognoscit parentes esse honorandos; & constat, quod si habet hoc naturale indicatorium, per quod potest nosse parentes esse honorandos, per illud potest cogitare; & cum habeat naturalem instinctum, potest etiam id velle, & cum habeat exteriora organa sibi subservientia potest opere implere; sed prout illud facit iudicium rationis recta absque munere gratia, non dirigit ad obtinendam finem, qui Deus est, & mercedem æternæ beatitudinis, quam nosse non potest, nisi Deus revelet. Et propterea dicunt Sancti, quod nec cogitare, nec velle, nec facere potest bonum absque iuvamine divine gratia, quia loquuntur de bono, secundum quod est ordinatum ad assequendam beatitudinem. Hæc fusiùs ex D. Bonaventura, quia meo iudicio nihil pro præsentis controversia adæquatius dici poterit.

Hercule est Seraphicus Doctor non sic interpretatur Sanctum Augustinum aliosque Patres; implet Augustinus factis suam mentem manifestat lib. 4. contra Julianum cap. 3. ut mox ostendimus; uti etiam libro de Corrupt. & Gratia cap. 2. ubi sic ait: Intelligenda est enim gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, quæ sola homines liberantur à malo, & sine qua nullam profectus, sive cogitando; sive volendo, & amando; sive agendo faciunt bonum, non solum ut monstrante ipsa, quid faciendum sit sciant, verum etiam ut præstante ipsa faciant cum dilectione quod faciunt.

Simili modo seipsum explicat lib. de Gratia & lib. arbit. cap. 4. quod sic incipit: Sed metuendum est ne ista omnia divina testimonia, & quæcumque alia sunt, quæ sine dubitatione sunt plurima in defensione liberi arbitrii sic intelligantur, ut ad vitam piam, & bonam conversationem, cui merces æterna debetur, adiutorio & gratia Dei locus non relinquatur.

Quod ergo lib. 4. contra Julianum cap. 3. dicit: Noveris non officijs, sed finibus à virijs discernendas esse virtutes. Officium est autem quod faciendum est; finis autem propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare vincitur. Et infra: Quidquid enim boni sit ab homine, & non propter hoc sit propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, est officio videtur bonum, ipso non recto sine peccatum est.

Probat ex ratione

40a

Sine gratia non tantum monstrante sed etiam adjuvante nihil fit boni nisi ex D. Aug.

Quod intelligendum de bono, cui debetur merces æterna ex eodem Doctore

41a. Virtutes à vitijs non officijs, sed finibus à virijs discernendas esse virtutes.

Peccat qui non facit ob quod facere debet. Bonum si sit non recto sine peccatum est.

Per non rectum sine intellige finem perversum.

In his, inquam, locutionibus per ly Non recto sine, intelligit finem perversum, ut patet ex hoc, quod immediate sequitur: Possunt ergo aliqua bona fieri, non bene facientibus a quibus sunt: bonum est enim ut subveniat homini periclitanti, praesertim innocenti: sed ille qui hoc facit, si amando gloriam hominum magis quam Dei facit, non bene bonum facit: quia non bonus facit, quod non bona voluntate facit. Planè non bona voluntate facit, quia ex vana gloria, quae secundum omnes est verum peccatum. Aliud est quando subveniret homini periclitanti praesertim ob naturalem honestatem misericordiae, non excludendo positivè ulteriorem finem.

42. Opera infidelium communitè sunt perverto sine, & ideo generaliter vocat ea D. Aug. peccata.

Et quoniam communiter opera infidelium quae talium, perverto sine sunt, ideo generaliter vocat S. Doctor hujusmodi opera, peccata; dicens in eodem cap. Cum non ad suum referantur Auctorem dona Dei, hoc ipso mali his venies (scilicet ad finem perversum) efficiuntur iniusti. Et iterum: Per hoc discite eum qui non facit opera bona, intentione fidei bona, hoc est, eius quae per dilectionem operatur, totum quasi corpus quod illis, velut membris, operibus constat, tenebrosum esse, hoc est, plenum nigredine peccatorum; quia videlicet regulariter facit illa opera perverto intentione, unde non dicit: Totum corpus, sed, totum quasi corpus.

43. Di. Aug. non negat aliqua bona opera impiorum.

Alioquin aliqua opera bona impiorum, licet paucissima, non audeat negare ipse Augustinus lib. de Spirit. & Litt. cap. 27. in fine dicens: Si autem hi, qui naturaliter, quae leguntur sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christi iustificat gratia, sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter iusteg, colentium, quaedam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quae secundum iustitiae regulam non solum vituperare non possumus; verum etiam merito rectè, laudamus: quamquam si discutatur, quo sine fiant, vix inveniuntur quae iustitiae debitam laudem defensionemve mereantur.

Imago Dei non omnino deleta in gentibus.

Et cap. 28. ita incipit dicere: Verum tamen quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint, unde merito dici possit, etiam in ipsa impietate vita suae, facere aliqua legis vel sapere, si hoc est quod dictum est, quia gentes, quae legem non habent, hoc est, legem Dei, naturaliter, quae legis sunt, faciunt; & quia huiusmodi homines ipsi sibi sunt lex, & scriptum opus legis habent in cordibus suis, id est, non omni modo deletum est, quod ibi per imaginem Dei, cum crearetur, impressum est &c.

Strenuè quibus bonis operibus difficillime invenitur vita cuiuslibet pessimi hominis.

Ac infra: Sicut non impediunt à vita aeterna iustum quaedam peccata venialia, sine quibus haec vita non ducitur: sic ad salutem aeternam nihil profuit impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cuiuslibet pessimi hominis invenitur.

Confimiliter loquuntur alii SS. Patres, quorum verbis recitandis brevitate gratia supercedo. Sufficiat nobis doctrina D. Bonaventurae, quam Summi Pontifices Pius V. & Gregorius XIII. suo testimonio confirmarunt, damnantibus has propositiones: Prima: Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosopharum virtutes sunt vitia. Secunda: Cum Pelagio sentis, qui boni aliquid naturalis, id est, quod ex solis viribus natura ortum ducit, agnoscit. Tertia: Liberum arbitrium sine adiutorio gratiae Dei non nisi ad peccandum valet.

Hinc quod ait D. Augustinus supra cap. 3. Nam neque liberum arbitrium quidquam nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via. Et cum id quod agendum, & quo nitendum est ceperit non latere, nisi etiam deleat & ametur, non agitur, non suscipitur, non bene vivitur. Ut autem diligitur, caritas Dei diffunditur in cordibus nostris, non per liberum arbitrium, quod surgit ex nobis, sed per spiritum S. qui datus est nobis. Hoc, inquam, commode intelligendum puto, ut supra, de opere infructuoso, ut idem sit, non bene vivitur, quod, non fructuose vivitur.

Porro opus infructuosum vocari potest peccatum, quia nihil est, iuxta Apostolum 1. Cor. 13. v. 2. Si habuerio omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuerio, nihil sum. Peccatum autem secundum Augustinum est nihil, Tract. 1. in Euang. Joan. super illa verba: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, ubi sic ait: Peccatum quidem non per ipsum factum est, & manifestum est, quia peccatum nihil est, & nihil sunt homines cum peccant.

Ut autem scias liberum arbitrium proprie non peccare, si lateat veritatis via, pauca subseribo verba ejusdem Sanctissimi Patris: Duabus (inquit Ench. cap. 81.) ex causis peccamus, aut non videndo quid facere debeamus, aut non faciendo quod debere fieri iam videmus. Quorum duorum illud ignorantiae malum est, hoc insipientiae. Contra quae quidem peccare non convenit, sed profecto vincimur, nisi divinitus adjuvemur, ut non solum videamus quid faciendum sit, sed etiam, accedente sanitate, delectatio iustitiae pascat in nobis earum rerum delectationes, quas vel habere cupiendo, vel amittere metuendo scientes videntesque peccamus iam non solum peccatores, quod etiam cum per ignorantiam peccabamus, verum etiam legis praevariatores, cum id non facimus, quod faciendum iam esse novimus, vel facimus, quod non faciendum esse iam scimus. Quis autem nesciat solam legis praevariationem esse peccatum proprie dictum?

Profecto id ipsum docet D. Augustinus in Psalmum 118. conc. 25. sub hac forma verborum: Si ergo Apostolus secundum legem, quam Deus per Moysen populo Israel dedit, ceteris autem gentibus non dedit, sine lege dixerit ceteras esse gentes, quid intelleturi sumus in ipso Psalmo dictum esse:

44. Quomodo propositiones damnae a Summi Pontifici recitavit.

45. Explicatur auctoritas aliqua D. Aug.

Quomodo opus infructuosum vocari potest peccatum.

1. Cor. 13.

Peccatum est nihil et D. Aug.

46. Libentium arbitrium proprie non peccat si lateat veritatis via.

47. Sole legem praevariatio est peccatum proprie dictum ex 1. Aug.

Set. 2. De Contritione charitate perfecta. Concl. 1. 69

Prevaricantes æstimavi omnes peccatores terre, nisi intelligamus aliquam legem non per Moysen datam secundum quam sunt prevaricantes...

ardem; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Vel si hæc expositio minus ardeat, dicitur, idcirco D. Augustinum sic locutum fuisse...

Elegantèr D. Anselmus lib. de Concord. præf. &c. c. 7. Facit Deus omnia, que iusta vel iniusta voluntate sunt, id est, bona opera & mala.

Voluntas hominis (ait S. Prosper l. 2. de Vocat. Gent. c. 26.) subiungitur ei (gratiæ divinæ) atque coniungitur, que ad hoc præditis est excitata...

Itaque neque ex Scriptura, neque ex auctoritate, vel ratione convincitur, liberum arbitrium hominis corrupti sine speciali Dei adiutorio non posse elicere aliquem actum.

In statu natura integra (auditis D. Thomam 1. 2. q. 109. a. 2. in corp.) quantum ad sufficientiam operativæ virtutis poterat homo per suam naturam velle, & operari bonum sua natura proportionatum...

Quia tamen natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono natura privetur, potest quidem, etiam in statu natura corrupta, per virtutem sua natura aliquod bonum particulare (sicut edificare domos, plantare vineas & alia huiusmodi) non tamen totum bonum sibi commutare, ita quod in nullo deficiat...

Sola & omnis voluntas creata ex natura sua est defectibilis.

S. Aug.

Dens facit omnia que iusta vel iniusta voluntate sunt ex D. Ansel.

S. Prosper

S. I. Homo in multis deficit, nisi specialis auxilium Dei sanetur.

Natura humana per peccatum non est totaliter corrupta.

Atque

44. Quodam... 45. Explicatur... 46. Libetum... 47. Sole legum...

52. Explicatur aliquis locus D. Augustini Epist. 106.

Atque hoc tantummodo voluit D. Augustinus Epist. 106. ubi sic ait: Aliquando (Pelagius) ita paribus momentis potestatem voluntatis aquâ lance perpendit, ut aliquantum etiam ad non peccandum valere desinat: quod si ita est, nullus locus adiutorio gratiæ reservatur; sine qua nos dicimus ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere.

Ubi nota ly Aliquantum, quo volebat Pelagius significare liberum arbitrium sine gratia Dei valere ad implendam totam legem, sive ad numquam peccandum, estd non sine difficultate.

53. Quid aliquando docuerit Pelagius.

Colligo hunc sensum ex iis, quæ ibidem Augustinus subiungit: Aliquando autem quotidiano gratiæ Dei muniri nos confiterur auxilio, quamvis habeamus ad non peccandum forte ac firmum liberum arbitrium quod utique invalidum & infirmum debuit confiteri &c. Et post pauca: Videtur ergo auxilium gratiæ tanquam ex abundantanti putare concedi, id est, ut etiam si non concedatur, habeamus tamen ad non peccandum forte ac firmum liberum arbitrium. Quod ne existimemur de illo temerè suspicari, & fortasse quis dicat sic eum sentire forte ac firmum ad non peccandum liberum arbitrium (quamvis sine Dei gratia id efficere atque adimplere non possit) sicut sanos oculos firmos dicimus ad videndum, quod tamen nullo modo facere possunt, si desit lucis auxilium: alio loco quid diceret, vel quid putaret ostendit, ubi ait: Ideo Dei gratiam hominibus dari, ut quod facere per liberum jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam: ubique cum dicit facilius, quia vult intelligi, nisi & gratia si desit, posse per liberum arbitrium vel facili, vel etiam difficile (omnia) quæ divinitus iubentur, impleri?

54. scilicet hominem absque gratia Dei posse omnia mandata implere.

Enimverò Pelagium locutum fuisse de adimplentione non unius tantum præcepti, sed totius legis Christianæ, neminem potest latere, qui vel à limine salutaverit libros D. Augustini adversus Pelagium. Solum appono brevija verba ex eadem Epistola. Caveant, inquit, isti (Pelagiani) ne per sapientiam verbi evacuent crucem Christi, & hoc sit eis offendere in lapidem offensionis. Natura enim humana, etiam si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam creatori suo non adjuvante servaret. Cum igitur sine Dei gratia salutem non posset custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia potest reparare, quam perdidit?

5. Aug.

Ergo manifestissimè loquitur D. Augustinus in illa Epistola de huiusmodi observatione preceptorum, per quam salus amissa potest reparari; & per consequens per quam potest perveniri ad vitam æternam, ad quam observationem omnes Catholicæ admittunt necessariam gratiam per Iesum Christum Dominum nostrum.

55. Sola voluntas non sufficit ad peccata præterita.

Nam licet peccata præterita non expiantur, nec futura vitentur, nisi voluntas adfit. Tamen (inquit S. Augustinus lib. de Nat. & grat. c. 18.) ut fiat, voluntas sola non sufficit; ideo pro

hac re nec superflua, nec impediens Domino immolatur oratio. Nam quid fuit, quam orare ut facias, quod in potestate habebas? Et præferent quod sic in potestate habebas, ut nullo ulteriori adjuvamento indigeas?

Hinc & in Psalmis (verba sunt S. Augustini lib. 2. de peccat. merit. & remiss. c. 6.) cum quidam dixisset Deo Tu præcipisti mandata tua custodiri nimis: continuo non de se præsumpsit, sed optavit ut faceret. Utinam, inquit, dirigantur viæ meæ ad custodiendas justificationes tuas, tunc non confundar, dum inspicio in omnia mandata tua. Quis autem optat quod in potestate sic habet, ut ad faciendum (id est ad inspicendum in omnia mandata divina) nullo indigeat adjuvamento?

De cætero (quidquid sit de Pœnitentiæ naturali, id est, quæ solis viribus nature corruptæ elici potest) fateor cum Sancto & eximio Doctore Ecclesiæ D. Augustino Epist. 106. Secundum gratiam & misericordiam Dei veniam penitentibus dari, non secundum merita (condigna) eorum, quandoquidem etiam ipsam Pœnitentiæ (fructuosam) donum Dei dixit Apostolus, ubi ait de quibusdam (2. ad Tim. 2. v. 25. & 26.) Ne quando Deus det illis Pœnitentiæ ad cognoscendam veritatem, & respiciant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

De hac Pœnitentiæ instituitur præsens Sectio, & queritur qualis sit. Pro responsione servient sequentes Conclusiones.

CONCLUSIO II.

Contritio remissiva peccatorum est dolor animi ac detestatio de peccato commisso, cum proposito de cætero non peccandi. Sufficere poterit propositum virtuale.

PRima pars est fidei, definita à Concilio Trident. sess. 14. c. 4. quod sic incipit: Contritio, quæ primum locum inter dictos sententis actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero. Est autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic Contritionis motus necessarius; & in homine post baptismum lapsio ita demum preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divini misericord. & voto præstandi reliqua, coniunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum (loquitur de Sacramento Pœnitentiæ) requiruntur.

De necessitate Contritionis agam Sectione quartâ: nunc quantum ad ejus essentiam, dicitur I. Animi dolor ac detestatio de peccato commisso; detestatio quidem formaliter, dolor autem

ira expiatio & fuit mandata.

5. Aug. Psal. 111. c. 6.

56. Secundum gratiam remissiva datur Pœnitentiæ, non secundum merita.

2. Tim. 2.

57. Probatur pars Concilii Tridentini.

Contritio est detestatio formaliter, dolor autem casus salutaris.